

context of socially useful behavior studying are examined. The main views of scientists as for the ego-altruistic orientation of the prosocial behavior are summarized. The results of the empirical researches, conducted by the domestic scientists, which confirm the possibility of harmonious co-existence of altruistic and egoistic groups of motives, which are able to induce a person to act prosocially, are analyzed.

The empirical data as for the formation stages of senior pupils' prosocial behavior are given. The results of the empirical research show the sufficient formation stage of socially useful behavior at this level of personal ontogenetic development.

The existence of the correlation between the domination of social-psychological attitudes to the altruistic or egoistic tendencies in the behavior and the respondents' formation stage of prosocial behavior is experimentally confirmed. Significant differences in the tendencies of domination of attitudes to the altruism or egoism in the respondents' groups with different formation stages of prosocial behavior are established.

The existence of ego-altruistic motivation in prosocial behavior of the senior pupils is revealed.

The perspectives of further researches, which are connected with the expediency of the theoretical substantiation, development and approbation of social-psychological training, that is aimed on the further development of prosocial behavior in youth period, are outlined.

Keywords: *prosocial behavior, spirituality, dialogic approach ego altruistic orientation of prosocial behavior.*

Калашникова Людмила Володимирівна - старший викладач кафедри практичної психології Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

УДК 159.922.7:177.9

Клочек Л.В.

РОЗВИТОК МЕХАНІЗМІВ СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ

В статті презентується динаміка показників механізмів розвитку соціальної справедливості у педагогів (ціннісної рефлексії, соціальної ідентифікації, ціннісної саморегуляції) як результат впровадження програми психологічного супроводу оптимізації розвитку соціальної справедливості у педагогічній взаємодії. Констатовано суттєве зниження показників низького рівня ціннісної рефлексії, зміни в показниках середнього рівня та збільшення високого рівня у вчителів з різним терміном педагогічного стажу, що

позитивно позначилося на їх схильності до аналізу взаємин з учнями, зорієнтованості на конструктивні, чесні, справедливі стосунки з ними. Вказується, що в розвитку механізму соціальної ідентифікації зафіксовано подолання далекої дистанції між вчителями й учнями, зменшення показників конструктивної віддаленості та збільшення близької дистанції, що свідчить про позитивні зміни в розвитку здатності вчителів ідентифікуватися з учнями в ситуації здійснення морального вибору та прийняття соціально справедливих рішень. Відносно механізму ціннісної саморегуляції, відбулися позитивні суттєві зміни в показниках учителів з педагогічним стажем 6-20 років і понад 21 рік та децю менші зрушення у вчителів-початківців, зважаючи на його складність. Зафіксовані зрушення доводять доцільність та дієвість застосування психологічного супроводу оптимізації розвитку соціальної справедливості у педагогічній взаємодії.

Ключові слова: психологічний супровід, механізм, ціннісна рефлексія, соціальна ідентифікація, ціннісна саморегуляція.

Постановка проблеми. Останнім часом у психологічній науці актуалізуються проблеми розвитку самодостатності зростаючої особистості, її почуття власної гідності, що досягається завдяки справедливому ставленню до неї у шкільні роки вчителя. Він, виявляючи у своїй взаємодії з учнями цінність (якість) соціальну справедливість, неупереджено ставить до результатів діяльності учнів, створює атмосферу психологічної рівності й доброзичливості. Оптимізація розвитку вказаної якості педагогів сприяє активізації процесів розкриття й реалізації потенційних можливостей учнів, інтелектуального й особистісного зростання кожного з них. «Запускають» розвиток соціальної справедливості вчителів психологічні механізми ціннісної рефлексії, соціальної ідентифікації, ціннісної саморегуляції. Їх дія посилюється в результаті застосування спеціальної програми психологічного супроводу як соціально значущого аспекту психологічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуалізували проблему доцільності застосування психологічного супроводу дослідники М.Р.Бітянова, Е.Ф. Зеєр, П.В. Лушин, В.В. Третьяченко та ін. М.Р. Так, М.Р.Бітянова зводила психологічний супровід до системи діяльності психолога в частині створення сприятливих умов на об'єктів його впливу. В розумінні Є. Козирьової, це одна зі сторін діяльності педагога чи психолога, що стосується створення умов для позитивних взаємодій дітей і дорослих. П.В. Лушин ідею психологічного супроводу розвивав у дослідженнях, де актуалізувалися питання вирішення психологічних проблем людей. Наукова увага В.В. Третьяченко була скерована на психологічний, науково-методичний супровід професіоналізму педагогічних працівників.

Мета: презентувати динаміку показників розвитку механізмів соціальної справедливості педагогів у результаті впровадження програми психологічного супроводу оптимізації соціальної справедливості у педагогічній взаємодії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Змістове наповнення та організаційні аспекти впровадження програми психологічного супроводу оптимізації розвитку соціальної справедливості у педагогічній взаємодії розкрито у публікації автора [2]. Нижче презентуємо результати впровадження вказаної програми в частині активізації психологічних механізмів ціннісної рефлексії, соціальної ідентифікації, ціннісної саморегуляції в експериментальній групі (37 учителів, з них: 12 осіб з педагогічним стажем до 5-ти р.р., 13 – 6-20 р.р., 12 – понад 21 р.) під час проведення формувального експерименту в рамках нашого дослідження. Для встановлення статистичної достовірності виявлених зрушень у кількісних показниках досліджуваних якостей застосовувався G-критерій знаків [4].

Згідно нашої наукової позиції, завдяки *механізму ціннісної рефлексії* активізується процес усвідомлення педагогами значущості для них суспільної цінності соціальної справедливості, коли вчителі переосмислюють свої моральні знання, уявлення, переконання, тим самим створюючи умови для розвитку особистісної цінності соціальної справедливості, що об'єктивується у взаємодії з учнями. З метою експериментального вивчення динаміки показників розвитку механізму ціннісної рефлексії в умовах психологічного супроводу було застосовано методику «Рівень вияву та спрямованості рефлексії» (авт. М. Грант, модиф. В.В. Волошиної) [1, с. 391].

Як засвідчили результати формувального експерименту, відбулося зниження *низького рівня* розвитку механізму ціннісної рефлексії у вчителів зі стажем до 5-ти р.р. з 33,3% до 8,3%, 6-20 р.р. – з 15,4% до 0%, понад 21 рік – з 8,3% до 0%. Досвідчені педагоги змогли подолати проблему слабо виявленої здатності аналізувати свої особистісні та професійні вияви, продемонстрували схильність постійно аналізувати власні справедливі й несправедливі педагогічні дії. У молодих педагогів зі стажем до 5-ти років позитивна динаміка прослідковується в тому, що предметом їх уваги стали не тільки власні дидактичні здібності та процес навчання школярів, але й професійні вияви, спрямовані на учня як суб'єкта педагогічної взаємодії. У цих учителів почали розвиватися навички здійснення аналізу своїх взаємин з учнями й зорієнтованості на побудову з ними конструктивних, чесних, справедливих стосунків.

Показники *середнього рівня* збільшилися з 66,7% до 75,0% у вчителів зі стажем до 5-ти р.р. і зменшилися з 76,9% до 69,2% у педагогів зі стажем 6-20 р.р., з 83,4% до 66,7% зі стажем понад 21 р. Серед категорії вчителів, які нещодавно розпочали професійну діяльність, побільшало тих, хто виявляє усвідомлене ставлення до себе й до учнів як суб'єктів педагогічної взаємодії. Відносно своєї особистості, то у молодих педагогів розвинулася здатність аналізувати власні думки, переживання, дії, пов'язані з моментами оцінювання досягнень учнів, їх виховання, побудови з ними міжособистісних взаємин. У досвідчених учителів кількісні зміни середнього рівня виявляються в тому, що поменшало педагогів, які інколи своєю професійною увагою оминали ситуації,

що потребували детального аналізу дій учнів та власних дій. Вони продемонстрували свою здатність рефлексувати у процесі педагогічної взаємодії, пропускати й осмислювати все, що відбувається, крізь призму моральних цінностей і цінності справедливості зокрема.

Ми зафіксували суттєве зростання кількісних показників *високого рівня* ціннісної рефлексії: з 0% до 16,7% у вчителів зі стажем до 5-ти р.р., з 7,7% до 30,8% – 6-20 р.р., з 8,3% до 33,3% – понад 21 р. Ці учасники експерименту продемонстрували свою здатність постійно рефлексувати у педагогічній взаємодії на власні особистісні й професійні цінності, на учнівські вияви, піддавати аналізу ситуації здійснення морального вибору. Тим самим набула подальшого розвитку моральна сфера їх особистості, усвідомлювалися власні можливості як суб'єкта справедливої поведінки. У тих, хто працює в школі не більше 5-ти років, показники високого рівня також збільшилися – до 16,7%. Якщо зважати на те, що у останньої категорії до формувального експерименту були нульові показники, то їх зростання після застосування психологічних розвивальних заходів є позитивною динамікою. З'явилася частина молодих учителів, яким властива критичність мислення відносно ситуацій, де потрібно детально аналізувати дії учнів та власні педагогічні вияви. У їх професійному просторі з'явилося місце для роботи над собою, для професійного розвитку та морального самовдосконалення.

Загалом можна стверджувати, що після формувального експерименту відбулися суттєві зрушення у всіх категорій учителів. Беручи до уваги високі показники високого рівня ціннісної рефлексії та відсутність низького у досвідчених учителів, все ж варто відмітити, що молоді педагоги, які мають стаж роботи в школі не більше 5-ти років, продемонстрували свою здатність переосмислювати власні моральні знання, уявлення, переконання на користь справедливого вирішення питань, що виникають у взаємодії з учнями. До такого узагальнення нас спонукало суттєве зниження у цієї категорії показників низького рівня і збільшення середнього і високого рівнів ціннісної рефлексії. Проведена робота «запустила» процес розвитку ціннісної рефлексії у вчителів. Це підтверджується результатами статистичної обробки дослідних даних. Виявлені зрушення в експериментальній групі є значущими ($p \leq 0,01$). Вважаємо, що, подальші позитивні зміни відбуватимуться під час набування молодими педагогами особистого та професійного досвіду.

На протигагу в контрольній групі ($n=39$) спостерігаються несуттєві зрушення в кількісних показниках низького рівня розвитку механізму ціннісної рефлексії у вчителів з різним терміном педагогічного стажу. Щодо середнього рівня, то ми виявили певне збільшення його кількісних показників у вчителів-початківців та у вчителів зі стажем 6-20 р.р. У педагогів зі стажем більше 21 р. показники залишилися сталими. За високим рівнем зафіксовано сталі показники у педагогів зі стажем 6-20 р.р., несуттєве збільшення кількісних показників у вчителів зі стажем від 21 р., зменшення показників у групі вчителів зі стажем до 5-ти рр. Усі виявлені зміни виявилися статистично недостовірними.

Соціальна ідентифікація як психологічний механізм соціальної справедливості у педагогічній взаємодії «запускає» процес психологічного зближення вчителів і учнів, у тому числі в аспектах їх ціннісно-смыслових позицій; сприяє розвитку ціннісного (справедливого) ставлення вчителів до учнів, що, в свою чергу, впливає на ціннісне ставлення останніх до своїх педагогів. Для діагностики цього механізму нами була застосована «Методика на виявлення особливостей професійної ідентифікації» [3].

Як показали результати формувального експерименту, була подолана проблема наявності у 8,3% учителів зі стажем до 5-ти р.р. і у 7,7% зі стажем 6-20 р.р. *великої дистанції* у їх взаємодії з учнями. Зменшилася кількість досліджуваних, яким була властива *конструктивна віддаленість* у взаємодії зі школярами – з 25,0% до 16,7% у вчителів зі стажем до 5-ти р.р., з 15,4% до 7,7% зі стажем 6-20 р.р., з 16,7% до 8,3% зі стажем понад 21 р. Така дистанція у педагогічному спілкуванні може стояти на заваді прийняття вчителем щодо учнів справедливих рішень та виконання дій, що за ними слідує. Зважаючи на те, що серед усіх трьох категорій учителів залишилася мінімальна кількість тих, яким властиві певні розбіжності з учнями, що заважають учителю ідентифікуватися з їх очікуваннями та переживаннями і викликають у взаємодії зі школярами деякі непорозуміння, отриманий результат ми визначаємо як позитивну динаміку.

Варто відзначити збільшення кількісних показників вияву *близької дистанції* у взаємодії вчителів і учнів з 66,7% до 83,3% у вчителів зі стажем до 5-ти р.р., з 76,9% до 92,3% зі стажем 6-20 р.р., з 83,3% до 91,7% зі стажем більше 21 р. Вказані показники у досліджуваних експериментальної групи засвідчують правильність і доцільність застосування заходів, які сприяли розвитку в педагогів здатності ототожнювати себе з учнями на основі встановлення з ними емоційного зв'язку, чутливого ставлення до їх переживань, інтересів, розуміти і приймати право кожного школяра на власну ціннісно-смыслову позицію. У зв'язку з цим позитивним вважаємо можливість реального чи ймовірного відчуження переважної більшості вчителів від учнів, налагодження з ними відкритого діалогічного спілкування, зближення ціннісно-смыслових позицій в аспекті проблем досягнення соціальної справедливості у педагогічній взаємодії.

Отже, аналіз результатів формувального експерименту засвідчив, що в експериментальній групі відбулися суттєві зміни в розвитку механізму соціальної ідентифікації. Підтвердженням тому є встановлення статистичної їх значущості ($p \leq 0,01$). Зафіксовано позитивну динаміку у вчителів з різним терміном педагогічного стажу в сторону збільшення кількості тих, які схильні встановлювати близьку психологічну дистанцію у стосунках з учнями та перейматися їх переживаннями, готові до діалогу зі школярами, у тому числі, при обговоренні своєї та учнів ціннісно-смыслових позицій. Найбільший прогрес у цьому аспекті виявили молоді педагоги, професійний стаж яких не перевищує 5-ти років.

У контрольній групі ми виявили зменшення кількості досліджуваних, яким попередньо була властива велика дистанція у взаємодії з учнями, незначне збільшення тих учителів зі стажем до 5-ти р.р. та понад 21 р., які схильні до конструктивної віддаленості від учнів. За цією ж якістю у вчителів зі стажем 6-20 р.р. показники залишилися сталими. Незмінними виявилися показники великої психологічної дистанції з учнями у вчителів зі стажем до 5-ти і 6-20 р.р., тоді як у їх старших колег вони дещо збільшилися. У цілому можна констатувати несуттєві зміни в розвитку механізму соціальної ідентифікації в контрольній групі.

Згідно наших поглядів, *механізм ціннісної саморегуляції* активізує процес регулювання вчителем своїх виявів щодо учнів у відповідності до власних ціннісних смислів, що співвідносяться з особистісними і професійними цінностями, серед яких провідне місце займає цінність соціальної справедливості. Після формувального експерименту, застосовуючи методикау «Розвиток ціннісної саморегуляції особистості» (авт. М.Грант) [1,с. 295], ми виявили таку динаміку розвитку цього механізму.

Відбулося зниження кількісних показників *низького рівня* ціннісної саморегуляції. Більш суттєві зміни спостерігалися у вчителів, які мають педагогічний стаж 6-20 р.р. (з 30,8% до 7,7%), дещо менші у вчителів зі стажем понад 21 рік (з 25,0% до 8,3%) і вчителів-початківців (з 41,7% до 25,0%). Отже, у вчителів усіх категорій зменшилася кількість осіб, для яких орієнтиром у їх взаємодії з учнями є стала система цінностей, і які не виявляють прагнення переглядати власні мотиви й смисли в ситуаціях, коли потрібно вдаватися до справедливих дій. Зменшився відсоток учителів, які не схильні перейматися з приводу здійснення внутрішньої роботи, спрямованої на подолання боротьби мотивів – такої, що спонукає віддавати перевагу моральній мотивації в педагогічній діяльності. Проте варто відзначити, що залишається доволі високий показник *низького рівня* у вчителів зі стажем до 5-ти років (25,0%) та значно менший у педагогів зі стажем від 6-ти до 20-ти років (7,7%) і стажем понад 21 рік (8,3%). Такий результат, на нашу думку, можна пояснити тим, що ціннісна саморегуляція, за словами В.В. Волошиної, «є механізмом вищого порядку» [1, с. 298]. Тому для вчителів-початківців, на відміну від їх старших колег, механізм ціннісної саморегуляції виявився доволі складним. Спрямованість на моральні мотиви, що забезпечує активізацію його дії, певно, у молодих учителів здійснюється ситуативно.

Відносно *середнього рівня*, то за результатами контрольного зрізу спостерігається його незначне підвищення у категорій учителів зі стажем понад 21 р. з 58,3% до 66,7%, до 5-ти років – з 50,0% до 60,7%. Не зафіксовано зрушення у вчителів зі стажем 6-20 р.р. Загалом у результаті формувального експерименту збільшилася кількість педагогів, які, орієнтуючись у своїй діяльності на моральні мотиви, прагнуть здійснювати соціально справедливі вчинки стосовно учнів, проте варто відзначити, що в результаті боротьби мотивів інколи віддається перевага тим спонуканням, які спрямовують

особистість учителя на більш просте і зручне для нього педагогічне рішення. Більше половини учасників експериментальної групи, яким властивий середній рівень розвитку ціннісної саморегуляції, здатні до узгодження своїх педагогічних дій з цінностями, що і в суспільстві, і в освітньому середовищі визначаються як гуманні. Соціально справедливі дії змістовно відповідають цінності соціальної справедливості як такої.

Щодо *високого рівня* розвитку механізму ціннісної саморегуляції, то його показники у вчителів зі стажем до 5-ти років залишилися сталими – на рівні 8,3%. Тоді як у їх старших колег спостерігаються позитивні зміни в його розвитку – в сторону збільшення з 7,7% до 30,8% у вчителів, стаж яких 6-20 р.р., і з 16,7% до 25,0% зі стажем понад 21 р. Як бачимо, серед категорії більш досвідчених учителів зросла кількість тих, хто орієнтується на чітку установку виявляти об'єктивність щодо учня, його розуміння і ціннісне до нього ставлення. При цьому відмічається, що моральний вибір, який вони здійснюють без вагань, зорієнтований на досягнення педагогічної мети бути справедливим до кожного школяра. Позитивно, що в результаті проведеної роботи з учителями набула подальшого розвитку (а в окремих із них виробилася) здатність тримати під контролем не тільки власні педагогічні дії, але й втілення свого наміру будувати з учнями довірливі, чесні, справедливі діалогічні стосунки.

Загальний аналіз отриманих даних дозволяє зробити висновок про позитивну динаміку розвитку механізму ціннісної саморегуляції у досліджуваних усіх категорій. Найбільш суттєві зміни відбулися у показниках педагогів зі стажем 6-20 р.р., що підтвердилося результатами статистичної обробки даних ($p \leq 0,05$). Менш сприйнятливими до дії розвивальних заходів виявилися вчителі, стаж яких перевищує 21 р. Стосовно вчителів-початківців, то, на наш погляд, для покращення результатів у цієї категорії, коли меншими будуть показники низького рівня і відбудуться зрушення у показниках високого рівня, потрібно більше часу. Попри складність механізму ціннісної саморегуляції, у педагогів з різним терміном педагогічного стажу ми спостерігаємо позитивні зрушення на різних рівнях його розвитку. В цілому, проведений аналіз даних, отриманих під час здійснення контрольного зрізу у вибірці досліджуваних експериментальної групи, дозволив зробити висновок про те, що в результаті апробації психологічної розвивальної програми оптимізації розвитку соціальної справедливості у педагогічній взаємодії відбулися позитивні зрушення в розвитку вищезазначеного механізму ($p \leq 0,05$).

На противагу в контрольній групі можна спостерігати незначні зміни в кількісних показниках низького та середнього рівнів ціннісної саморегуляції у вчителів, педагогічний стаж яких не більше 5-ти р.р., та в показниках середнього і високого рівнів у педагогів зі стажем від 21 р. Динаміка у показниках за всіма рівнями ціннісної саморегуляції у вчителів зі стажем 6-20 р.р. ми не спостерігали. Статистична обробка результатів показала недостовірність вказаних змін.

Висновки. Згідно презентованих вище результатів формувального експерименту, можна констатувати позитивну динаміку психологічних механізмів соціальної справедливості у педагогічній взаємодії. Зважаючи на позитивні зміни в показниках педагогів усіх категорій, особливо зі стажем 6-20 р.р., варто відзначити прогрес учителів-початківців у досягненні зрушень, які стали основою для «запуску» механізмів ціннісної рефлексії та ціннісної саморегуляції, а також сприяли продуктивній дії механізму соціальної ідентифікації. Таким чином, обґрунтована та впроваджена програма психологічного супроводу оптимізації розвитку соціальної справедливості у педагогічній взаємодії була доцільною та дієвою. Позитивні зміни в розвитку описаних вище механізмів позначилися на продуктивному розвитку складових соціальної справедливості вчителів та на якості педагогічної взаємодії.

Література

1. Волошина В.В. Психологічні технології підготовки майбутніх психологів: монографія / В.В. Волошина. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – 391 с.
2. Клочек Л.В. Психологічний супровід системи оптимізації розвитку соціальної справедливості у педагогічній взаємодії / Л.В. Клочек // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки: збірник наукових праць. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. – № 7(52). – С.189-196.
3. Семиченко В.А. Психология личности / В.А. Семиченко. – К.: Видавець Ешке О.М., 2001. – 427 с.
4. Сидоренко Е.В. Методы математической обработки в психологии / Е.В. Сидоренко. – СПб.: ООО «Речь», 2004. – 350 с.

Транслітерація

1. Voloshy`na V.V. Psy`xologichni texnologiyi pidgotovky` majbutnix psy`xologiv: monografiya / V.V. Voloshy`na. – Vinny`cya: TOV «Nilan-LTD», 2015. – 391 s.
2. Klochek L.V. Psy`xologichny`j suprovid sy`stemy` opty`mizaciyi rozvy`tku social`no1lyi spravedly`vosti u pedagogichnij vzayemodiyi / L.V. Klochek // Naukovy`j chasopy`s Nacional`nogo pedagogichnogo univerty`tetu imeni M. P. Dragomanova. Seriya 12. Psy`xologichni nauky`: zbirny`k naukovy`x pracz`. – K.: NPU imeni M. P. Dragomanova, 2018. – № 7(52). – S.189-196.
3. Semy`chenko V.A. Psy`xology`ya ly`chnosty` / V.A. Semy`chenko. – K.: Vy`davec` Eshke O.M., 2001. – 427 s.
4. Sy`dorenko E.V. Metody matematy`cheskoj obrabotky` v psy`xology`y` / E.V. Sy`dorenko. – SPb.: ООО «Rech`», 2004. – 350 с.

Klohek L.

DEVELOPMENT OF SOCIAL JUSTICE MECHANISM IN TEACHERS' PERSONALITY IN CONDITIONS OF PSYCHOLOGICAL FOLLOW-UP

The article presents dynamics of indicators of social justice development mechanisms among teachers (value-based reflection, social identification, value-based self-regulation) as a result of psychological follow-up program implementation for optimizing the social justice development in pedagogical interaction. The article states significant decrease in indicators of low level of value-based reflection, changes in indicators of average level and decrease of high level among teachers with different periods of teaching experience, which positively affected their inclination to analyze relations with students, focus on constructive, honest, fair relations with them. Overcoming the long distance between teachers and students, decreasing of indicators of constructive distance and decreasing the near distance was recorded in development of social identification mechanism, which indicates positive changes in development of teachers' ability to identify themselves with students in a situation of moral choice and a good option of socially just decisions. Regarding the value-based self-regulation mechanism, there have been positive significant changes in indicators of teachers with pedagogical experience of 6-20 years and over 21 years and slightly smaller shifts among teachers-starters, considering its complexity. In general, the application of psychological follow-up to optimize the development of social justice in pedagogical interaction is reasonable and effective.

Key words: psychological follow-up, mechanism, value-based reflection, social identification, value-based self-regulation.

Ключек Лілія Валентинівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та психології Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

УДК 159.92

Кондес Т.В.

СФОРМОВАНІСТЬ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК УМОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ І ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

У статті розглядається актуальність формування, сутність, компоненти та критерії здоров'язберігаючої компетентності. На підставі аналізу компонентів структур загальної компетентності, представлених у науковій літературі, визначена структура здоров'язберігаючих компетенцій. Обґрунтовано стан оптимальної відповідності між біологічним, психологічним